

TRENCAR MIRALLS, OBRIR FINESTRES

PROPOSTA PER A UNA «UNIVERSALITAT CONTEXTUALITZADA»

PABLO SUESS

São Paulo

Pablo Suess proposa de no intentar corregir el concepte de «globalització» amb adjectius (la bona i la mala globalització), sinó obrir altres camins a la reflexió...

Vivim en societats polaritzades. Les elits, protegides per l'escut de la legalitat i armades amb els mitjans de comunicació, consideren el neoliberalisme com el «nou ordre», que coincideix amb el final d'una evolució gairebé natural. Diuen que el pensament crític i dialèctic va erosionar el mur de Berlín, que ara, el present representa ja el futur desitjable, i que la necessitat confraternitza amb la possibilitat...

Els exclosos i els sectors articulats amb ells no accepten la reducció del «pensament crític» al «pensament únic». Saben que en l'exclusió i en la misèria no hi ha res de natural, tal com la fàbula del neoliberalisme suggereix. Analitzen el joc neoliberal històricament com una xarxa d'interessos que enriqueix uns pocs i perjudica la major part de la humanitat. La lògica del «nou ordre» prioritza la racionalitat empresarial amb la vara de l'administració política, i subordina les qüestions culturals del coneixement (ciència i tècnica), de la justícia (dret i moral) i del gust (art, filosofia, religió) a la qüestió hegemònica del lucre. A partir d'aquest quadre general, com pensar sortides a la pauperització i a l'exclusió?

Les alternatives emergeixen a partir dels oblidats de la globalització neoliberal. Concretament: la globalització s'oblida de la nació, de la regió, del camp i dels poblets. En aquesta perspectiva, l'oposat al global són el regional i el contextual. Atenció, però, amb les falses alternatives que l'adversari suggereix! De vegades, un cert nacionalisme miop i un regionalisme postmodern es presenten com a alternativa a la globalització. Una d'aquestes falses alternatives a la globalització seria la miopia microestructural. L'altra seria la proposta d'una globalització «millor», no radicalment deslligada del seu suport neoliberal. Aquesta globalització *light* oferiria als exclosos la inclusió com a clients marginals i socis submisos al pensament hegemònic.

Per respondre a partir de l'Evangeli a la globalització neoliberal necessitem descobrir alguns altres elements que configuren la «mala notícia» que és a la seva arrel.

La globalització, encara que omnipresent al planeta, no té un compromís amb la *unitat* de la humanitat, ni amb la seva *creativitat* o el seu *benestar*. El bacteri de l'homogeneïtzació i de la misèria estan escampats mundialment. En sortir d'un autobús, d'un navili o d'un avió, un es troba sempre al mateix lloc, amb la mateixa xarxa de supermercats, mercaderies i hotels. I en travessar qualsevol centre urbà, un es troba amb la mateixa passarel·la de misèria humana i d'ostentació de luxe, i la mateixa pregunta: com està el dòlar avui?

Al món globalitzat, el «proïsme-subjecte» és vist merament com a «client-objecte», o és descartat com a «exclòs-desconegut». El món dividit entre «clients» i «no clients» va transformar les nostres societats en botigues de 24 hores amb vigilants, l'única funció dels quals és seleccionar els clients i impedir que hi entrin els pobres. L'amo d'aquella xarxa de botigues, el poder hegemònic, configura un nou imperi colonitzador, amb la seva llengua imperial, l'anglès, al servei de la moneda única, el dòlar. La doble «mala notícia» de la globalització, per tant, és la seva *indiferència contextual* i la seva *exclusió global*. La «bona notícia» ha de respondre a la indiferència microestructural i a l'exclusió macroestructural.

Per als moviments populars el concepte i la realitat de la globalització estan marcats per un profund sofriment i malestar. Per això, proposo de no intentar corregir el concepte de la globalització a través d'adjectius. Podria distingir-se, per exemple, entre la «mala» globalització dels mercats financers i la «bona» globalització, compatible amb la universalitat i la contextualitat de l'Evangeli. Però el discerniment del pensament i de l'acció es torna difícil quan usem les mateixes paraules per a realitats oposades.

Per això: **suggereixo d'abandonar el concepte de globalització**, quan es vol apuntar a propostes alternatives. Al global s'ha d'oposar el «contextual» i l'«universal». La «Bona Nova» de Jesús de Nazaret

articula la *proximitat contextual* amb la *rellevància universal* de l'alliberament. El Déu de la història de la salvació judeocristiana, el Déu Pare revelat per Jesús de Natzaret, és un Déu pròxim, un Déu de l'Aliança i de la memòria. No exclou, ni oblidà. La seva universalitat creix amb la seva proximitat que és «cognitiva» en la seva memòria, «sensitiva» en el seu mirar i en el seu escoltar, i «emocional» en la seva compassió.

Però, per què aquest Déu de la proximitat calla davant del crit de l'innocent? La seva intervenció miraculosa, no significaria el final de la història? No solament el «pensament únic», sinó també la cursa a la percaça del miracle, del favor i de la sort són fenòmens del «final de la història». Déu va prestar la seva veu al nostre crit i a la nostra cançó. Ens va donar braços per sentir el plaer de les mans esteses als pobres. Ens va dotar amb suficient raó per aclarir les injustícies i il·luminar el pou profund on els mals germans van llançar Josep, per negociar-lo al mercat d'esclaus (Gn 37).

La «proximitat contextual» és tematitzada a les nostres Esglésies amb el paradigma de la inculturació. La «rellevància universal» és present en el paradigma de l'alliberament apuntant la universalitat de justícia i solidaritat. Ambdós paradigmes són inseparables. L'alliberament guanya profunditat amb el seu arrelament contextual. Déu es va encarnar en la història a causa del nostre alliberament. La inculturació és alliberadora i l'alliberament ha de ser universalment inculturat. L'Evangeli no afavoreix un contextualisme postmodern, cec i alienat i indiferent, ni un universalisme autoritari del superhome, anunciat per Nietzsche i Orwell.

En l'equilibri articular entre l'universal i el contextual hi ha la possibilitat de viure bé i ser feliç, solidari amb el món a partir del riu de cada llogarret o, amb altres paraules, hi ha la possibilitat de l'emancipació, de l'autonomia, de la participació del protagonisme i del projecte històric. El projecte hegemònic, que imposa valors, objectius i horitzons regionals, és l'enemic de la universalitat contextual. La universalitat dels valors permet l'articulació dels contextos en un projecte comú de la humanitat. Sense aquest projecte comú, assistit per valors universals com solidaritat, igualtat, llibertat, participació i tolerància també els projectes històrics de cada grup ètnicosocial perden el caràcter de «causa» que ha de ser defensada per tots.

En resum: la globalització neoliberal és regional en els seus valors, pornogràfica per la seva mirada dirigida a la facturació i indiferent davant les necessitats de les

majories. Aquesta globalització amenaça l'alteritat contextual no solament per la reducció, sinó també per la hipertròfia del poder hegemònic. Al contrari de la globalització, la universalitat garanteix l'alteritat de l'Altre i de l'Altra i la singularitat dels seus projectes. La universalitat, que en rigor és sempre una universalitat de valors mediadors de la singularitat i de l'alteritat, forma part dels pressuposts de la identitat. L'Evangeli recorda la universalitat planetària contextualitzada del món nou, on el pa i l'esperança són repartits i multiplicats entre tots. Recorda que els confins del món estan en mig de nosaltres i que en mig de nosaltres experimentem els confins limitats del món.

La *sensibilitat contextual* articulada amb la *responsabilitat universal* és com una pedra llançada contra el mirall que està davant de nosaltres. Els miralls no sumen la nostra llum a la claror dels altres. La seva reciprocitat òptica –semblant a la reciprocitat acústica de l'eco que reproduïx les paraules d'ordre– torna exactament el que ha rebut, sense gratuïtat, creixement o creativitat. Darrere de cada vidre fet mirall hi ha una pel·lícula platejada que impedeix la transparència. La plata és també diners. Els diners que hi ha després del vidre el transformen en mirall. Els diners de darrere el pensament el redueixen a l'*especulació*, a la borsa de valors. Els miralls només reflecteixen, inverteixen els costats i impedeixen la visió dels Altres. Fan de nosaltres satèl·lits lunars, sense llum ni òrbita pròpies, presoners dels que van robar el nostre camí i la nostra llum i ens van llançar al pou. Després d'haver alçat la copa amb sang i licor per cridar visques a la mort dels pobles indígenes i de tots els empobrits, el brindis del colonitzador continua sent fins avui un «mirallet». El neoliberalisme és una presó revestida de miralls que amaguen la sortida i oculten els Altres, perquè els Altres i les Altres serien la sortida. Realment, per total absència d'alteritat, a la cambra de miralls no hi ha sortida.

Trencar miralls pot significar obrir finestres, llençar el full de llauna platejada que hi ha darrere dels vidres, deslligar els nusos de la miopia i abandonar la presó de l'oblit, de l'homogeneïtat i del lucre. Obrir finestres pot significar sumar llums i veure lluny, partir fins als confins del món, repartir pa, camí i esperança. Experiència feliç de ser pròxim i universal: diferent en mig dels Altres, diví hoste a la botiga d'Abraham anunciant el fill que naixerà del ventre estèril de Sara (cf Gn 18).

